

2. Другова В. Удосконалення правового регулювання звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом вчинення виконавчого напису / В. Другова // Юридичні і політичні науки. – 2009. – Вип. 44. – 176 с.
3. Єщенко А. Вчинення виконавчих написів нотаріусом / А. Єщенко // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2005. – № 1. – С. 380.
4. Єщенко А. Вчинення виконавчих написів нотаріусом / А. Єщенко // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2005. – № 4. – С. 450.
5. Майданик Р. Виконавчий напис нотаріуса як спосіб захисту цивільних прав : теорія і практика застосування / Р. Майданик // Бюлетень Мініста України. – 2009. – № 8. – 223 с.

Л. В. Діденко,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного та господарського права і процесу
Інституту національного та міжнародного права,
Міжнародний гуманітарний університет*

СУБ'ЄКТИ ТА ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

При здійсненні правосуддя у цивільних справах, суд, учасники цивільного процесу здійснюють різні процесуальні дії, вступають у відносини між собою. Оскільки зміст процесуальних дій суду, інших суб'єктів процесуальної діяльності, а також порядок їх здійснення регламентуються нормами цивільного процесуального права, то ці відносини набувають форму правових.

Об'єкт правовідносин – це те, заради чого виникають певні правовідносини. Ними можуть бути різноманітні матеріальні та нематеріальні блага, які здатні задовольнити потреби уповноважених суб'єктів.

Існують різноманітні погляди на те, що є об'єктом цивільних процесуальних правовідносин. Одні автори вважають процесуальну діяльність суб'єктів, другі – матеріально-правові відносини, які захищаються судом, треті розрізняють загальні і спеціальні об'єкти [1]. До загального об'єкта відносять спір про право між учасниками матеріально-правових відносин, а до спеціальних – блага, на досягнення яких направлені права і обов'язки учасників процесу: порядок судочинства або фактичні дані (докази), необхідні для здійснення правосуддя.

Не може бути об'єктом цивільних процесуальних правовідносин, перш за все, процесуальна діяльність, оскільки в ній реалізуються права і обов'язки, які в сукупності становлять зміст процесуальних правовідносин. З цих же причин не можна вважати об'єктом процесуальних правовідносин суб'єктивні права і обов'язки.

Твердження про те, що об'єктом цивільних процесуальних відносин виступають матеріально-правові відносини, які захищаються судом, також вважаються недостатньо обґрунтованими. Основу цих висновків становить достатньо механічний підхід до визначення співвідношення матеріальних і процесуальних правовідносин змісту і формі. Як форму реалізації матеріальних правовідносин, процесуальні правовідносини розглядати ні в якому разі не можна.

Оскільки існування процесуальних правовідносин не обумовлене існуванням матеріально-правових відносин. Процесуальні правовідносини виникають у зв'язку з розглядом цивільної справи і не пов'язані з матеріальними правовідносинами.

Вирішуючи питання про об'єкт цивільних процесуальних правовідносин, більш правильно виходити із необхідності виділення загального об'єкта для всіх цивільних процесуальних правовідносин і спеціальних об'єктів для всіх цивільних процесуальних правовідносин [2].

Розвиваючись на основі фактичного динамічного складу – процесуальних дій суду та учасників цивільного процесу, система цивільних процесуальних правовідносин, направлена на один загальний об'єкт. Таким об'єктом виступає мета цивільного судочинства. Зокрема, в статті 2 ЦПК України вказані завдання цивільного судочинства.

Для окремих процесуальних правовідносин можна виділити спеціальні об'єкти, наприклад, свій спеціальний об'єкт мають правовідносини за участю свідків і експерта, прокурора, органів державної влади та місцевого самоврядування.

Таким чином, проблема об'єкта цивільних процесуальних правовідносин в науці цивільного процесуального права має певну специфіку.

З приводу суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин в літературі існують різні точки зору.

Перш за все, заслуговує на увагу класифікація суб'єктів. Тут суд виступає як обов'язковий суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин, як орган правосуддя. Що ж стосується інших осіб, які беруть участь у цивільній справі, то триваллий час існувала думка, що поряд зі сторонами і третіми особами, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору і які їх не заявляють, існують сторони (позивачі) «в процесуальному розумінні». До них відносили прокурора, який подав позов, а також органи державної влади, яким законом надано право захищати права та інтереси інших осіб. Прихильники цієї точки зору С. Абрамов, М. Гурвіч, В. Тадевосян вказували на те, що в цих випадках позивач не є суб'єктом спірних матеріальних правовідносин, а оскільки він користується процесуальними правами і має процесуальні обов'язки, то його потрібно кваліфікувати як «позивача в процесуальному розумінні» [3]. Недолік цієї думки міститься в тому, що оскільки позов поданий на захист інтересів певної фізичної або юридичної особи, то саме ця особа і буде позивачем у справі.

Критерій для класифікації цивільних процесуальних правовідносин міститься в тому, на захист чийх саме інтересів та або інша особа приймає участь у цивільній справі. Виходячи із цього критерію, суб'єкти процесуальних правовідносин необхідно розділяти:

1) ті, які беруть участь у справі для захисту своїх власних прав і законних інтересів (до них відносяться сторони і треті особи);

2) ті, які беруть участь у справі з метою захисту державних або суспільних інтересів (прокурор, органи державної влади та місцевого самоврядування);

3) ті, які беруть участь у справі в якості представників сторін;

4) ті, які надають допомогу суду у встановленні фактичних обставин справи (свідки, експерти, перекладачі).

Такої думки дотримуються Н. А. Чечіна, А. Ф. Козлов, В. П. Мозолін, Д. Р. Джалілов, А. Ф. Клейнман.

Іншими авторами була висловлена точка зору, згідно з якою представники сторін не входили в коло суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, а також в коло осіб, які беруть участь у справі в зв'язку з тим, що вони діють в інтересах своїх довірительів, здійснюють їхні процесуальні права, а тому їхні довірительі і є суб'єктами процесуальних правовідносин.

Інші вчені А. Ф. Козлов, Д. М. Чечот, навпаки, розширювали коло суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин [4]. Так, вони відносили до суб'єктів процесуальних правовідносин, з однієї сторони, суд як головний і вирішальний суб'єкт процесуальної діяльності, а з іншої сторони – громадян, органи держави, які беруть участь у цивільному процесі і виступають носіями цивільних прав і обов'язків.

Досліджуючи питання суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, необхідно пам'ятати про різницю в їхньому процесуальному становищі. Ця різниця проявляється у відмінностях функцій, цілей і характеру процесуальної діяльності кожного з них. Суд в усіх правовідносинах виступає як головний основний суб'єкт, який займає головне положення в процесі, оскільки від нього залежить здійснення тих або інших процесуальних дій сторін і інших учасників процесу [5]. Особи, які беруть участь у справі, є самостійними і не залежать від інших учасників процесу, маючи свій юридичний інтерес у справі. Цей інтерес може бути спрямований на захист своїх особистих прав і свобод, або ж на захист прав, свобод і інтересів інших осіб, що охороняються законом. За цією ознакою, особи, які беруть участь у справі, діляться на дві групи: особи, які мають матеріально-правовий інтерес у справі (це сторони, треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмету спору), та особи, які мають тільки процесуальний інтерес у справі (це треті особи, які не заявляють самостійні вимоги щодо предмету спору, представники сторін і третіх осіб, органи і особи, яким згідно із законом надано право виступати на захист прав, свобод і законних інтересів інших осіб).

ЛІТЕРАТУРА

1. Чечот Д. М. Участники Гражданского процесса / Д. М. Чечот. – М., 1960 – С. 10; Ринг М. П. К вопросу о гражданских процессуальных правоотношениях / М. П. Ринг // Уч. зап. ВІУОН. – М., 1963. – Вып. 16. – С. 72; Зейдер Н. Б. Гражданские процессуальные правоотношения / Н. Б. Зейдер. – М., 1965. – С. 53.
2. Проблемы науки гражданского процессуального права [под ред. В. В. Комарова]. – Харьков : Право, 2002 – С. 112.
3. Гурвич М. А. К вопросу о предмете науки советского гражданского процесса / М. А. Гурвич // Ученые записки ВІУОН. – 1955. – Вып. 4. – С. 28–59.
4. Клейнман А. Ф. Новейшие течения в советской науке гражданского процессуального права / А. Ф. Клейнман. – М. : изд-во Московского университета, 1967. – С. 16.
5. Кройтор В. А. Гражданский процесс / В. А. Кройтор. – Харьков, 2003. – С. 48.

*V. Dronov,
International Humanitarian University*

SPECIAL RULES FOR FOREIGN NUCLEAR-POWERED SHIPS AND SHIPS CARRYING NUCLEAR OR OTHER INHERENTLY DANGEROUS OR NOXIOUS SUBSTANCES

Foreign nuclear-powered ships and ships carrying nuclear or other inherently dangerous or noxious substances shall, when exercising the right of innocent passage through the territorial sea, carry documents and observe special precautionary measures established for such ships by international agreements (article 23 of The United Nations Convention on the Law of the Sea 1982) [1]. Ukraine ratified the United Nations Convention on the Law of the Sea 1982 the Law of Ukraine on June, 3, 1999 [2].